HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

א) לעיל לו., ב) בכורות כ:, ג) [לעיל סא: גיטין ב: בכורות יט: מב: ע"ז לד: מ: חולין ו. יא: פו. נדה לא: מח.], ד) [בכורות יט: חולין יא.], ה) לעיל סא: נדה לב. בכורות יט:, ו) [לעיל סא: קה:], ז) בכורות כ:, ח) לעיל פב. ע"ש, ט) [ע"ב], י) [נ"ל כרבא],

גליון הש"ס

גמ' מה לי איסור כרת. עי' קדושין יד ע"א תד"ה ותהא ושם יב ע"ב תד"ה אם הקלנו ועי' לעיל קיד ע"א ועי' מנחות נג ע"ב תד"ה אין מחמירין:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה מה לי איסור כו' לאו הרחקה דרבנן היא בדבר המותר. נ"ב עי' לעיל פב ע"א ובמ"ל פ"א מהל' יו"ט הל"ז ובשו"ת נו"ב ח"א סי' כא דף יג ע"א וע"ד ועי' שו"ת תה"ד סוף סי' ר"נ:

מוסף רש"י

הובא בעמוד קודם.

תוס' חד מקמאי

האשה שהלכה צרתה ובעלה למ"ה ובאו עדים וא"ל מת בעלה ה"ז לא תנשא ולא תתייבם עד שתדע שמא מעוברת היא צרתה. היתה לה חמות אינה חוששת. פירוש שהיתה לה חמות במ"ה אינה חוששת שמא היו לה בנים וזקוקה ליבום אלא הרי היא בחזקת שעומדת לשוק ומותרת להנשא לעלמא יצאת מליאה חוששת ר' יהושע אומר אינה חוששת. גרסי' בגמ' בשלמא יבומי לא דלמא מעברא וקא פגע באיסור אשת אח דאורייתא אלא לא תנשא אמאי הלך אחר הרוב נשים ורוב נשים מתעברות ויולדות [א] ומיעוט מפילות סמוך מיעוטא דמפילות למחצה דנקבות והו"ל זכרים מיעוטא ואי ר"מ אמאי [אינה חוששת] ליחוש ואסקא רבה רישא חזקה ליבום ורובא לשוק וחזקה לא עדיף מרובא ואייתי מיעוטא דמפילות ונסמוך אחזקה וה"ל פלגא ופלגא ולא תנשא ולא תתיבם סיפא חזקה לשוק ורובא לשוק והוה [זכרים] מעוטא דמעוטא ולמיעוטא דמיעוטא לא חייש ר"מ. איכא דמפ' אליבא דר"מ מוקי מתני' דאילו לרבנן מיעוטא כמאן דליתא דמי ולא אמרי' סמוך מיעוטא אחזקה אלא אמרי' מיעוטא כמאן דליתא דמי ורובא וחזקה רובא עדיף ומותרת לעלמא. ולפי הפירוש הזה האי מתני' דלא כהלכתא היא דכיון דקי"ל כרבנן דלא חיישי' למיעוטא מותרת לינשא. וכי מעיינת בה שפיר ליתא להאי פי' דאי ר"מ היא ולא רבנן למה לי למימר אייתי מפילות וסמוך אחזקה והו"ל פלגא ופלגא בלא חזקה נמי ר"מ חייש למיעוטא אלא ודאי ליתא להאי פירושא ורבה אליבא דד"ה אוקמ' למתני' דריש' ואפי' רבנן מודו משום דלרבנן נמי אמרי' סמוך מיעוטא אחזקה וה"ל פלגא ופלגא וסיפא אפי' ר"מ מודה דה"ל מיעוטא דמיעוטא ואי קשיא לן הא דא' בפ' עשרה יוחסין תינוק שנמצא בצד העיסה ובצק בידו ר"מ מטהר וחכמים מטמאין ואמרי' מ"ט דר"מ קסבר רוב תינוקות מטפחין ומיעוט אין מטפחין ועיסה זו בחזקת טהורה עומדת וסמוך מיעוטא אחזקה ואתרע ליה רובא. ורבנן מיעוטא כמאן דליתא דמי ורובא וחזקה רובא עדיף קשיא דר"מ אדר"מ קשיא דרבנן אדרבנן. איכא למימר דר"מ אדר"מ ל"ק דלעולם פלגא ופלגא נמי הוה אליבא דר"מ ואפ"ה מטהר ר"מ דתינוק דבר שאין בו דעת לשאל ועשו אותם חכמים סמוך מיעוטא אחזקה וה"ל פלגא ופלגא וכיון דאין דעת לשאל אין שורפין. ועי"ל דלעולם רבנן לא אמרי סמוך מיעוטא אחזקה בחד מיעוטא כההיא דעיסה אבל בתרי מיעוטי אמרי סמוך מיעוטא אחזקה ובמתני' איכא תרי מיעוטי מיעוט דמפילות ומיעוט דאין מתעברות. וה"ר אלפס שכתב המשנה הזאת נר' שסמך על הפירוש הזה. דמתני' אליבא דרבנן נמי היא ורבינו האיי גאון פי' ג"כ דמתני' ד"ה היא אלא רבנן ס"ל דרובא וחזקה כי הדדי נינהו ור"מ ס"ל דחזקה לא עדיף כרובא ומיהו כיון דחיישינן למיעוטא סמוך מיעוטא לחזקה וה"ל פלגא ופלגא. וההיא דתינוק שנמצא בצד העיסה איכא לאקשויי לפי' הגאון רבינו האיי ז"ל ולשנויי כדשנינן. הא דתנן האשה שבאת ממ"ה ואמרה מת בעלה ואח"כ מת בנה אינה נאמנת וחוששין לדבריה וחולצת ולא מתייבמת דוקא בגרושה או שאמרה אני והוא היינו במערה הא לאו הכי אינה חולצת דחיישי' דלמא אתו

תוס' חד מקמאי (המשך)

[ב] (נמי) ומאי נינהו זו ועוד אחרת רבנן היא ולא ר"מ ורבנן היינו טעמא דמטמאין משום דפלגא ופלגא הוא ועשו תינוק כמו שיש בו דעת לשאל לטמא העיסה ולא לשרוף משום דפלגא ופלגא דמי. ומיהו לישנא דאמר לרבנן כמאן דליתא דמי לא דייק שפיר דהא לרבנן נמי אמרי' סמוך מיעוטא אחזקה כמה דאמר לר"מ אלא ה"ק דלרבנן דלא חיישי' בעלמא למיעוטא לא אלים האי מיעוטא לצרפו עם החזקה ולטהר את העיסה משום דאין לתינוק דעת לשאל אלא מעיקרא כמאן דליתי' דמי שעשו חכמים תינוק כמי שיש בו דעת לישאל [ומשו"ה] טמאה העיסה אבל לשרוף לא דכי אמרו רבנן סמוך מיעוטא [לחזקה] והו"ל פלגא ופלגא. ה"מ לחומרא אבל לקולא לא. ולעולם לפום הכי טמאה העיסה דלא אמרינן סמוך מיעוטה אחזקה לקולא ומשום האי טעמא עשו לתינוק כדבר שיש בו דעת לשאל משום דרובא וחזקה רובא עדיף. אבל אין שורפין את העיסה לחומרא אמרי'

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ג מהלכות יבום הל' טז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קנו סעיף יג:

ב ב מיי' שם הל' יז יח וסמג שם טוש"ע שם סימן קנו סעיף ט:

[א]**האשה** [א]שהלך בעלה וצרתה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך לא תנשא ולא תתייבם עד שתדע שמא מעוברת היא צרתה [ב][ב]היתה לה חמות אינה חוששת יצתה מליאה חוששת רבי יהושע אומר אינה חוששת: **גמ'** מאי היא צרתה הא קמ"ל להא צרה הוא דחיישינן אבל לצרה אחריתי לא חיישינן: לא תנשא ולא תתייבם וכו': בשלמא יבומי לא דדלמא מיעברא וקפגעה באשת אח דאורייתא אלא לא תנשא אמאי הלך אחר רוב נשים ורוב נשים מתעברות ויולדות לימא ר"מ היא [ג]דחייש למיעוטא אפילו תימא רבנן כי אזלי רבנן בתר רובא [ד]רובא דאיתיה קמן כגון תשע חנויות וסנהדרי אבל רובא דליתיה קמן לא אזלי רבנן בתר רובא והרי קטן וקטנה דרובא דליתא קמן היא ואזלי רבנן בתר רובא דתניא [ה]קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין דברי ר' מאיר אמרו לו לר' מאיר יפה אמרת שאין חולצין איש כתיב בפרשה [ו]ומקשינן אשה לאיש אלא מה טעם אין מייבמין אמר להם קטן שמא ימצא סריס קטנה שמא תמצא אילונית ונמצאו פוגעים בערוה ורבנן סברי זיל בתר רובא דקטנים ורוב קטנים לאו סריסי נינהו זיל בתר רוב קטנות ורוב קטנות לאו אילונית נינהו אלא מחוורתא מתניתין רבי מאיר היא במאי אוקימתא כר' מאיר אימא סיפא [ז]היתה לה חמות אינה חוששת אמאי הלך אחר רוב נשים ורוב נשים מתעברות ויולדות מיעוט מפילות וכל היולדות מחצה זכרים ומחצה נקבות סמוך מיעוטא דמפילות למחצה נקבות והוו ליה זכרים מיעוטא וליחוש דלמא כיון דאיחזקה לשוק לא חייש רישא דאיחזק לייבום תייבם אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה רישא דאיסור כרת חששו סיפא דאיסור לאו לא חששו אמר רבא מכדי הא דאורייתא והא [ח]דאורייתא [ט]מה לי איסור כרת מה לי איסור לאו אלא אמר רבא

רישא

האשה שהלך בעלה כו' לא תנשא. הואיל ובלא בנים יצא בעלה: **ולא תתייבם.** שמא ילדה צרתה. ובגמ' [ט] פריך אמאי לא תנשא תחלוץ ותנשא ממה נפשך: **היא צרתה.** מפרש בגמ': **היתה לה חמות.** במדינת הים וכשיצאה לא היה לה בן ואין יבם לזו אינה חוששת שמא ניתן לה יבם. אע"ג דחיישינן לעיל שמא ילדה צרה התם הוא דכל מה דילדה צרה בין זכר בין נקבה מפיק לה להא מיבם אבל חמות דאי נמי ילדה לא זקיק לה להך אא"כ ילדה זכר וכולי האי לא חיישינן שמא ילדה וזכר היה: **יצתה מליאה.** יצתה חמותה מעוברת: **חוששת.** שמא זכר היה: **אינה חוששת.** דאיכא למימר שמא הפילה ואת"ל לא הפילה שמא נקבה היתה: **גמ' לצרה אחריתי.** אם באו עדים שאין צרתה מעוברת אינה חוששת שמא אשה אחרת נשא ומותרת ליבם: **רבי מאיר** חייש למיעוטא בפ' הכל שוחטין (חולין ו.) גבי כותים שגזר על כל כותים משום אותם שמצאו דמות יונה בהר גריזים והשתחוו לה: **תשע חנויות.** דתניא (שם דף צה.) ובנמצא הלך אחר הרוב דכיון דחנויות לפנינו הן ואנו רואין שרובן מוכרות בשר שחוטה: **וסנהדרי.** י"ב מזכין וי"א מחייבין דקי"ל דזכאי (סנהדרין דף מ.) דהואיל ורוב מזכין וקמן נינהו: **דליתא קמן.** כגון הכא דניזיל בתר רוב נשים שבעולם: **אימא סיפא היתה לה חמות אינה חוששת.** אמאי נהי נמי דזכרים מיעוטא כדמפרש ואזיל מיהו הלך אחר רוב נשים וכיון דרוב נשים מתעברות ליכא למימר בזכרים מיעוטא דמיעוטא אלא חד מיעוטא דרוב נשים מתעברות ויולדות ומיעוט כו': ה"ג **והוו להו זכרים מיעוטא וליחוש: דאיסור כרת חששו.** שמא נתעברה צרתה: **לא חששו.** שמא נתעברה חמותה ואוקמה אחזקה: **מה לי איסור לאו.** מי לא בעינן למיחש לספק איסור לאו כי היכי דחיישינן לספק איסור כרת הא מידי דספיקא [א] לאו הרחקה דרבנן היא בדבר המותר דנימא לכרת עביד הרחקה ללאו לא עביד הרחקה בדבר המותר דהכא שמא איסורא דאורייתא ממש קעביד:

ריש

האשה. יצתה מליאה חוששת. אע"ג דאיכא חזקה דמסייע לרובא דנקבות ומפילות חוששת דאיתרע ליה חזקה שילתה מליאה: **אבל לצרה אחריתי לא חיישינן.** מהיתור לשון דהיא צרתה דייק דהיא צרתה משמע ליה שהצרה עצמה מעוברת ולא משמע צרה אחרת אם נשא:

אמאי הלך אחר רוב נשים כו'. וא"ת דתנן לעיל באידך פירקין (דף קיח:) ניתן לי בן במד"ה מת בעלי ואח"כ מת בני למה אינה נאמנת במגו שהיתה יכולה לומר עדיין בני קיים וסמכינן ארוב נשים שמתעברות ויולדות וי"ל דמיירי כגון שיש שני עדים שאומרים שניהם מתו דהשתא אינה יכולה לומר עדיין בני קיים: **רבי מאיר היא.** וא"ת אמאי לא מוקי לה נמי כרבנן וכי אזלי רבנן בתר רובא היינו בדלא תלי במעשה אבל דתלי במעשה לא אזלי' בתר רובא דכה"ג משני בפ"ג דבכורות (דף כ. ושם) וי"ל דהכא [י] כרבה דלית ליה ההוא שינויא א"נ אין חשוב תלי במעשה אלא ממילא הוא בא שאדם נזקק לאשתו:

כגון ט' חנויות וסנהדרין כו'. תימה היכי פליג ר"מ והכתיב אחרי רבים להטות ועוד היכא אשכחן דפליגי ר"מ ורבנן בט' חנויות הא לא אשכחן דפליגי אלא בקטן וקטנה ושמא לאו דוקא נקט ט' חנויות וסנהדרין אלא כגון מיעוטא דפליגי בחולין (דף יא.) ובמס' ע"ז (דף מ:). [עי' תוספות בכורות יט: ד"ה ברובא]:

מחוורתא מתני' ר"מ היא. דחייש למיעוטא מיהו אנן לא קי"ל כר"מ אף על גב דאתי סתמא דמתני' כר"מ בהא דחייש למיעוטא [אפ"ה] לא קי"ל כוותיה מדאמר בפ"ק דחולין (דף יא: ושם) ור' מאיר היכי אכיל בישרא משמע דאנן שפיר אכלינן וקשה דבפרק הלוקח בהמה (בכורות כד. ושם) פסיק ר' יוחנן כרשב"ג דאמר בלוקח בהמה מניקה מן העובד כוכבים דפטורה מן הבכורה כשבנה כרוך אחריה משום דלא מרחמא אא"כ ילדה אבל מטעמא דחלב לא מיפטרא אע"ג דרוב בהמות אין חולבות אא"כ יולדות אלמא חיישינן למיעוט אע"ג דליכא חזקה בהדי מיעוטא דאי אמרת אוקי בהמה בחזקת שלא ילדה אדרבה העמד הולד בחזקת שאין קדוש בבכורה שהיה חולין במעי אמו ויש לומר דר' יוחנן לא פסיק כוותיה אלא בהא דלא מרחמא אלא אם כן ילדה ונ"מ להיכא שראינוה שהיה לה חלב קודם לידה דההיא לא מיפטרא מטעם חלב ואפשר דרשב"ג סבר חלב פוטר [א] והשתא אתי שפיר דמשכחת רבן שמעון בן גמליאל דלא חייש למיעוטא בריש פרק כל הצלמים (ע"ז דף מ: ושם) דלא גזר שאר מקומות אטו אותו מקום כדגזר רבי מאיר התם וקאמר נמי רשב"ג כל מצות שהחזיקו בם כותים כו' אלמא לא חייש למיעוט ורבי יוחנן נמי אכיל משחיטת כותים ומיהו מכותים אין להביא ראיה דמשום דאחד רשע אין להחזיק כולם רשעים אבל בפ' עשרה יוחסין (קדושין דף פ. ושם) גבי שני דברים אין בהן דעת לישאל ועשאום כו' משמע דסבר רבי יוחנן נמי כרבנן דרבי מאיר והא דאמר רבי יוחנן בס"פ אין מעמידין (ע"ז דף נט:) למעוטי מוריים וגבינות בית אונייקי וסתמא כרבי מאיר התם הוי סתם ואח"כ מחלוקת בריש כל הצלמים (שם דף מ:) והא דארשב"ג כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל הא לא שהה ספיקא הוי אפילו נפל מן הגג או אכלו ארי בפרק רבי אליעזר דמילה (שבת דף קלו. ושם) וקיימא לן התם כוותיה אע"ג דרוב אינם נפלים וכן תוך ח' ימים בבהמה אסר התם ולא אזלינן בתר רובא התם משום שלא יבא להקל בערוה והצריכוה חליצה במת תוך שלשים ולא רצו לסמוך על הרוב להתירה לשוק בלא חליצה שלא יאמרו העולם שפיהק ומת ויבא לידי לעז וקלקול ולכך גם לענין אבילות פטור שלא יבא להקל בערוה ועוד דבלאו הכי יש להקל התם דקיימא לן הלכה כדברי המיקל באבל ואסרו כמו כן בבהמה דגזרו בהמה אטו אדם דאי לא הא לא קיימא הא אי נמי אסרו בבהמה בבריא שמא יבא להתיר בחולה שיהא קרוב לפיהק ומת וא"ת ולר"מ דחייש למיעוט היכי משכחת לה דמאי כיון דאיכא מיעוט עם הארץ שאין מעשרין ועוד דאיכא חזקה דטבל ומיהו אי לא חייש ר"מ למיעוט מה"ת אפילו היכא דאיכא חזקה בהדיה אלא מדרבנן הוה אתי שפיר ויש לומר דלא חיישינן כה"ג למיעוט דאם הוא הוחזק כל ישראל מי הוחזקו אע"ג דגבי כותים גזר ר"מ על כולם משום מיעוט שנתקלקלו כדאמר בפ"ק דחולין (דף ו.) שאני כותים דאומה אחת הן ואין נזהרין במצות כישראל: **רישא דאיחזקה לייבום תתייבם.** דסלקא דעתך השתא כמו דחזקה לשוק מהני בהדי רוב ה"נ מהני חזקה לייבום בהדי מיעוט דמפילות ותתייבם:

וחזקה

תוספות ישנים

סיפא דאתחזק לשוק (ו)לא חיישינן יצתה אבל מלאה אתרע חזקתה ונהי דאיכא רוב למותרת לשוק דאיכא מחלה דנקבות ונפלים וזכרים מועטים מ"מ כיון דליכא חזקה חייש ר"מ למיעוטא ור' יהושע סבר דחזקה לא מיתרעא במה שהיא מעוברת דאכתי איכא חזקה והוי מיעוט דמיעוט אבל ברישא מודה דלא תנשא ולא תתייבם דחייש למיעוט הואיל והיא בחזקת זקוקה וגם איכא מיעוט דאינן מתעברות כיון דאיכא חזקה מסייעא חייש רבי יהושע: **א)** מיהו קשה דהא רבי עקיבא קאמר התם חלב אינו פוטר אלמא חייש למיעוט אע"ג דליכא חזקה דמסייעא ואע"כ לבדוק בי"ח טרפות ורבינו ברוך פי' כפירוש ר"ת [א]. ומדר' יהושע לא קשיא די"ל דמש"ה לא חייש למיעוט כיון דאיכא חזקה דולד ושבקינן חזקה דבהמה. ולר' עקיבא חזקה דבהמה עיקר ורשב"ג כוותיה והשתא ניחא דלא לקשי מרשב"ג (דלקמן) [דבכורות] לרשב"ג דריש כל הצלמים (ע"ז מ:) דלא חייש למיעוט אלא טעמא משום דהתם איכא חזקה בהדיה:

[א] ר"ל כפירוש ר"ת דהיכא דאיכא חזקה חיישינן למיעוט. ועי' בתוספות בכורות (דף כ) ד"ה חלב.

א) נ"ל ואוקמינן כר"מ ומקשינן אימא סיפא היתה לה חמות אינה חוששת ואמאי הלך אחר רוב נשים וכו' ומיעוט מפילות וכו'. ב) נ"ל כמי שיש בהן דעת לשאל.